

ТЕХНОГЕННЕ СТРАХУВАННЯ: ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

© Бублик М.І., 2010

Досліджено управління страховою діяльністю, проблеми його удосконалення в умовах глобалізації економіки, запропоновано з метою повного відшкодування техногенних збитків формувати систему техногенного страхування. Наведено показники, від яких залежить ступінь техногенного ризику. Запропоновано формування страхового тарифу із урахуванням оцінки ймовірності настання страхового випадку.

Ключові слова: страхування, екологічне страхування, техногенне страхування, техногенні збитки, техногенні ризики

In the paper market of insurance services and problem of his improvement are investigated, a market of ecological insurance condition is studied, it is suggested with the purpose of complete reimbursement of technogenic losses to form the system of ensuring against the extraordinary situations of technogenic character.

Keywords: insurance, ecological insurance, extraordinary situation, insurance of technogenic losses

Постановка проблеми

Сьогодні суспільство перебуває під дією безлічі негативних чинників, які його руйнують, а саме: деструктивний вплив господарської діяльності людини, що призводить до глобальних змін у довкіллі, виснаження національних природних ресурсів та формування несприятливого (агресивного) середовища для життя людини. Основним джерелом небезпеки є техногенна сфера, яка характеризується загрозливим станом основних засобів виробництва, низьким рівнем фінансування превентивних заходів та відсутністю ефективного механізму відшкодування збитків, завданих надзвичайними ситуаціями (НС) техногенного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблем формування та розвитку страхової діяльності стосується низка наукових праць, зокрема таких відомих науковців і практиків: В. Базилевича, О. Вовчака, С. Осадця, Є. Романенка, Т. Ротової, Л. Руденко, Ч. Гиффорда, О. Філонюка, В. Фурмана. Вагомими факторами техногенного походження є функціонування ядерних установок, існування джерел іонізуючого випромінювання, а також утилізація як радіоактивних, так і твердих побутових відходів. Сукупність цих факторів створює загрозу виникнення НС. Оскільки будь-яка НС, зокрема техногенного характеру, завдає значних втрат (за оцінками фахівців загалом на державному рівні це досягає 15–20 % її національного доходу), то доцільно розглядати проблему відшкодування цих втрат не тільки за рахунок державних коштів, а й завдяки діяльності страхових компаній. Нині формування пакетів страхових послуг щодо відшкодування техногенних збитків перебуває лише на початкових етапах становлення. У сучасній літературі недостатня увага приділяється вивченню специфіки розвитку техногенного страхування, пошуку ефективних механізмів управління цим напрямом страхування і популяризації цих програм у суспільстві.

Постановка цілей

Проаналізувати механізми страхування в Україні з метою їх удосконалення. Дослідити розвиток страхових послуг щодо відшкодування збитків від НС техногенного характеру як інноваційний напрям екологізації економіки в умовах її глобалізації, а також запропонувати дієві механізми щодо формування системи техногенного страхування.

Виклад основного матеріалу

Розглянемо суть техногенного страхування, оскільки він є інноваційним напрямом розвитку страхування та одним із інструментів екологізації економіки. Проведемо паралель техногенного страхування із екологічним, яке у роботі [1, с.215] визначається як страхування цивільно-правової відповідальності підприємств, що є джерелами підвищеної небезпеки для довкілля, або “власників забруднених об’єктів”, що становлять потенційну екологічну загрозу життєво важливим інтересам громадян та юридичних осіб”.

Бачимо, що екологічне страхування виконує природоохоронну функцію і спрямоване на компенсацію збитків, завданих забрудненням довкілля. Екологічне страхування враховує опосередковані збитки, завдані громадянам (соціуму), економіці та довкіллю в процесі звичайної господарської діяльності і належить до підвидів страхування цивільної відповідальності, як зазначено в роботах [1, с. 193; 2]. Збитки ж, завдані надзвичайними ситуаціями, мають прямий характер і компенсуються державою (суспільством).

Техногенне страхування можна визначити як страхування майна юридичних чи фізичних осіб, особисте страхування та страхування відповідальності за шкоду, яка була завдана громадянам та юридичним особам внаслідок настання аварійного випадку, тобто НС. У такому разі техногенне страхування набуває надзвичайних (аварійних) рис й об'єднує в собі увесь комплекс збитків (прямих і опосередкованих). Об'єктом техногенного страхування є весь комплекс інтересів, котрі були порушені внаслідок техногенної НС. У такому разі збитками в техногенному страхуванні слід вважати втрати, зумовлені певною шкідливою дією (впливом, речовиною тощо) від певного джерела у певній кількості (в аварійному обсязі) на реципієнтів (громадян, економіку, довкілля) й утворення у конкретних реципієнтів негативних ефектів як в коротко-, так і в довготривалому масштабі часу. Техногенні збитки поділяються на економічні (збитки, завдані матеріальним об'єктам), соціальні (збитки, заподіяні життю і здоров'ю людей), а також екологічні (збитки, завдані природним ресурсам і екологічним системам).

В екологічному страхуванні страхувальниками є підприємства, які страхують свою відповідальність за можливу шкоду, а в техногенному страхуванні страхувальниками є громадяни, юридичні особи, держава як відповідальний за стан довкілля та інші реципієнти, що потрапляють в зону можливого (потенційного) техногенного лиха. Прикладом зон такого лиха можуть слугувати сховища хімічних відходів у Домбровському кар'єрі в м.Калуші (Івано-Франківська обл.), гірничо-хімічні та гірничо-видобувні регіони Львівщини, зокрема в Сокальському районі та на території чотирьох гірничо-хімічних підприємствах Львівської області (Стебницького ДГХП "Полімінерал", Яворівського ДГХП "Сірка", Роздільського ДГХП "Сірка" та ДГРП "Подорожненський рудник").

Щоб забезпечити себе від ймовірності настання збитків, суб'єкти господарювання здійснюють екологічне страхування, яке допомагає розподілити збитки від настання певного страхового випадку між страхувальниками певної страхової компанії.

Дослідимо механізми управління страховою діяльністю в Україні. Відомо декілька ефективних механізмів формування страхування: економічний, інформаційний, правовий, регуляторний.

Сьогодні в Україні відсутня нормативно-правова база щодо техногенного страхування, оскільки воно не входить до переліку видів страхування в Законі України "Про страхування", не передбачено в Цивільному кодексі України, а також не ухвалено спеціального закону про техногенне страхування. Основою правового механізму управління екологічним страхуванням є законодавство про охорону навколишнього середовища. Загалом Закон України "Про охорону навколишнього середовища" є першим серйозним досвідом застосування в Україні ринкового механізму вирішення екологічних проблем. Регуляторний механізм формується відповідним нормативно-правовим забезпеченням: накази; постанови; інструменти; методики. Сьогодні юридичні гарантії відшкодування збитків, завданих забрудненням довкілля та зниження якості природних ресурсів, належно не забезпечені цим механізмом.

Аналізуючи підходи, сформовані сьогодні під час створення законопроектів з екологічного та техногенного страхування, можна побачити, що в них відсутня цілісність при розгляді галузі страхування техногенних ризиків, тобто відсутній системний підхід. Нині використовується тільки страхування відповідальності за спричинення шкоди, і лише за заподіяння шкоди в результаті забруднення. Причому забруднення головно хімічними речовинами і переважно тільки атмосферного повітря і водного середовища, а також забруднення території через розміщення на ній відходів. Проте шкода здоров'ю людини і екосистемам, завдана радіаційним, шумовим, електромагнітним, температурним, світловим, вібраційним впливом або іншими фізичними, хімічними, біологічними шкідливими діями в результаті настання НС, є за величиною збитків не меншою.

Отже, специфіка формування ринку страхових послуг із відшкодування техногенних збитків в Україні зумовлена нерозробленістю правової бази, відсутністю висококваліфікованих експертів та юристів, а також спеціальних методик з розрахунку тарифних ставок і резервних фондів. Ці особливості необхідно враховувати при визначенні строків страхування. Тому, на наш погляд, доцільніше було б починати техногенне страхування з короткострокового з поступовим переходом до довгострокового. Для страхування відповідальності на випадок забруднення НПС, на нашу думку, найефективнішим буде обов'язкове страхування як форма забезпечення страхового захисту інтересів третіх осіб (потерпілих). При майновому страхуванні фінансових збитків, зумовлених НС техногенного характеру, можна було б перейняти закордонний досвід „добровільно-обов'язкового” страхування, суть якого полягає в тому, що товаровиробник для отримання ліцензії на той чи інший вид діяльності, пов'язаної з потенційною екологічною небезпекою, зобов'язаний надати фінансову гарантію відшкодування збитку в межах раніше обумовленої суми. Переважно як таку гарантію укладають договір страхування як економічно

найефективніший метод забезпечення зобов'язань. Щодо особистого страхування життя, здоров'я, працездатності та пенсійного забезпечення громадян, то воно може здійснюватися тільки на добровільних засадах. Запровадження економічних механізмів у цьому секторі економіки повинно бути спрямоване на реалізацію головного принципу: сталого розвитку через захист від техногенних НС ситуацій.

Інформаційний механізм передбачає формування стійкого інформаційного поля для населення, підприємств, держави про екологічні загрози виданням різноманітних проспектів, брошур, розміщенням інформації на тематичних сайтах в Інтернеті.

У новій концепції, яку запропоновано в Росії, розглядають екологічне страхування або страхування екологічних ризиків в широкому сенсі, де використання страхового механізму є повним захистом від екологічних ризиків, що виникають в результаті діяльності суб'єктів господарювання. Справді, для страхування у сфері природокористування важливим є те, що в результаті негативної дії відбувається зміна якісних і кількісних характеристик природних ресурсів, у зв'язку з чим виникають збитки у держави, фізичних і юридичних осіб. Тому в Україні можна рекомендувати розробити таку систему страхових послуг, де основними суб'єктами страхування будуть: 1) суб'єкти господарювання – безпосередні користувачі природних ресурсів; 2) суб'єкти господарювання – потенційні користувачі, що заподіюють шкоду НПС; 3) громадяни України; 4) органи державної влади або їх представники. Бачимо, що в цій системі вдається об'єднати переваги екологічного страхування з перевагами техногенного, ліквідуючи їхні недоліки.

Розглянемо відповідні основи виникнення майнових страхових послуг для кожної з груп. Так, для першої групи суб'єктів, що використовують природні ресурси, це заподіювання шкоди природному об'єкту (ділянці надр, ділянці лісу, водним об'єктам) у ході природокористування, при цьому можливі два варіанти: 1) завдання шкоди самим користувачем природних ресурсів у результаті настання техногенної НС; 2) спричинення шкоди зовнішніми джерелами. У першому варіанті рекомендуємо застосувати страхування цивільної відповідальності природокористувача за спричинення шкоди населенню, майну, НПС і природним ресурсам, а у другому за загальногромадянським правом цей ризик покладається на власника природного об'єкта або орендаря, якщо така умова передбачена договором оренди.

Основою виникнення майнових страхових послуг наступної групи суб'єктів страхування – суб'єктів господарювання, що є потенційними користувачами, і можуть заподіяти шкоду НПС, є шкода, яка може бути завдана природним об'єктам, а також шкода, заподіяна громадянам і юридичним особам як безпосередньо вражаючими факторами НС, так і забрудненим середовищем. Інакше кажучи, тут можна застрахувати відповідальність за наслідки НС, спричинені НПС і третім особам. Основою виникнення майнових страхових послуг наступної групи суб'єктів страхування — органів державної влади або їх представників, уповноважених на укладення договорів страхування, може бути спричинення збитку природним об'єктам та майну, що перебувають у державній власності, і необхідність здійснення витрат у зв'язку з їхнім відновленням. Тут можливе страхування природних та майнових об'єктів як об'єктів майна або страхування фінансових ризиків. Основою виникнення майнових страхових інтересів громадян України є майнові послуги, пов'язані із загибеллю або пошкодженням майна, заподіянням шкоди життю і здоров'ю в результаті настання НС події природного або техногенного характеру і забруднення НПС, зокрема у разі катастрофічної події природного або техногенного характеру. Тут можливе страхування життя, здоров'я і майна фізичних і юридичних осіб. Бачимо, що техногенне страхування як страхування техногенних збитків є комплекснішим і охоплює весь перелік можливих ризиків.

Страхування цих ризиків повинно відповідати двом критеріям: наявність об'єктивного майнового інтересу в збереженні, відновленні, поліпшенні властивостей як природного, та майнового об'єкта або іншого предмета страхування у його власника або орендаря; ризик повинен мати випадковий надзвичайний характер.

Отже, система ефективного страхового захисту інтересів держави, фізичних і юридичних осіб від техногенних ризиків може містити такі підвиди техногенного страхування: 1) страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну екосистемам, а також третім особам в результаті настання технологічного ризику; 2) страхування цивільної відповідальності природокористувачів за забруднення НПС, спричинення шкоди здоров'ю і майну третіх осіб; 3) страхування договірної відповідальності природокористувачів (водокористувачів, користувачів надр, лісокористувачів, землекористувачів); 4) страхування фінансових ризиків в частині страхування витрат на відновлення пошкоджених об'єктів, компонентів НПС (витрат на лісовідновлення, витрат на пожежогасіння тощо); 5) майнове страхування як природних, так і майнових, що опинилися в зоні НС, об'єктів (наприклад, страхування ризиків втрати, загибелі, пошкодження ділянок надр, ділянок лісового і водного фондів, об'єктів нерухомості переданих у користування або оренду); 6) страхування життя і здоров'я фізичних осіб від надзвичайних ризиків техногенного характеру; 7) особисте страхування інспекторів охорони лісових ділянок, морських акваторій, заповідників і національних парків та інших категорій службовців, що безпосередньо пов'язані своєю діяльністю з охороною НПС.

Для цього рекомендуємо створити цілісну систему страхування в Україні, яка передбачає формування спеціально резервованих ресурсів у вигляді матеріальних і грошових засобів, за рахунок яких відшкодуватимуть втрати. Призначені для цієї мети резерви мають стати сукупним страховим фондом техногенного страхування. Серед джерел поповнення сукупного страхового фонду від техногенних збитків можуть бути: 1) засоби державного бюджету; 2) засоби регіональних і місцевих бюджетів; 3) засоби державних позабюджетних екологічних фондів; 4) засоби резервів, які створюють суб'єкти господарювання самостійно через самострахування; 5) засоби тих, що беруть участь в товариствах взаємного страхування суб'єктів господарювання; 6) страхові внески громадян і суб'єктів господарської діяльності в страхові компанії. Також джерелами поповнення сукупного страхового фонду від техногенних збитків можуть стати: 1) цільові засоби держбюджету або бюджетів суб'єктів України; 2) ресурси спеціально створюваних екологічних або інших фондів, спрямованих на реалізацію екологічної політики; 3) ресурси фондів або резервів, що створюються суб'єктами господарювання, на основі самострахування; 4) резерви страхових компаній у частині, сформованій для страхування екологічних ризиків.

Як джерела поповнення сукупного страхового фонду від техногенних збитків для забезпечення інтересів СПД доцільно було б використовувати: 1) засоби самостійно сформованих за допомогою самострахування резервів; 2) резерви, сформовані за участю природокористувачів у товариствах взаємного страхування; 3) резерви страхових компаній в частині, сформованій за рахунок страхових внесків природокористувачів; 4) засоби державного або регіональних бюджетів, зарезервовані для ліквідації НС або засоби державного фонду на випадок недостатності вищеперелічених резервів. Серед джерел поповнення сукупного страхового фонду від техногенних збитків для забезпечення інтересів громадян України екології можуть бути: 1) засоби державного або регіональних бюджетів, зарезервовані для ліквідації НС; 2) резерви страхових компаній в частині, сформованій за рахунок страхових внесків громадян. Така цілісна система ефективного страхового захисту інтересів держави, фізичних і юридичних осіб від техногенних ризиків сприятиме розширенню ринку страхових послуг у сфері природокористування і охорони НПС.

Страхова компанія як суб'єкт підприємницької діяльності повинна забезпечити собі страховий захист у формі страхового фонду. Страховий фонд страховика утворюють фінансові ресурси. Основою формування страхового фонду є ціна страхової послуги – страховий тариф, обчислений із урахуванням оцінки ймовірності настання страхового випадку. Нижче розглянемо формування ціни на страхові послуги та розмір страхових виплат.

Важливою умовою при техногенному страхуванні є обґрунтованість вибору такого рівня цін, за якого страхові компанії будуть прибутковими і їх кількість на ринку страхування зростатиме та страхувальники отримають страхові виплати, встановлені обґрунтованим методом. Передовсім необхідно з'ясувати, від яких факторів залежить ступінь техногенного ризику.

Ступінь техногенного ризику залежить від таких показників:

1. Кількість людей, які загинули внаслідок техногенних збитків.
2. Кількість дітей до 10 років і вагітних жінок, які постраждали внаслідок техногенного виклику.
3. Кількість людей, які втратили працездатність на коротко- і довгостроковий термін.
4. Загальна кількість людей, яким було завдано техногенних збитків.
5. Вартість матеріальних цінностей, споруд, будівель, що були пошкоджені або зруйновані внаслідок техногенного виклику.
6. Загальна площа, на якій завдано техногенні збитки.
7. Тривалість часу, необхідного для усунення загрози життю і здоров'ю людей, тваринному і рослинному світу.
8. Ураження прилеглих територій.
9. Вплив небезпечної ситуації на стан природного середовища у майбутньому.
10. Вплив людини на виклик – від одного (якщо вплив мінімальний) до 10 (якщо вплив максимальний).

Максимальна кількість балів, яку можна отримати, підсумувавши всі вищенаведені чинники, дорівнює 100 балів, які ми використовуватимемо у вигляді відсотків від застрахованої суми.

Запропонований метод є шкальним, оскільки на основі заданої шкали визначаємо ступінь техногенного ризику залежно від вищенаведених характеристик.

Здебільшого розмір страхової суми розраховують за допомогою експертного методу, проте, на нашу думку, він є доволі суб'єктивним. Використовуючи запропонований шкальний метод, можна чітко і зрозуміло для страхувальника і страховика визначити розмір страхової виплати. Це дасть змогу підвищити довіру та імідж страхових фірм, у зв'язку з чим збільшиться кількість тих, хто хоче застрахуватись від техногенних збитків, оскільки цей вид страхування є добровільним.

Оцінюючи перспективи розвитку техногенного страхування, бачимо, що загалом страхування є однією з тих галузей економіки у якій за останні роки спостерігається зростання основних показників. Збільшилась кількість страховиків (у 2008 р. становила 475 компаній), рівень страхових виплат, який переважно є у 2 – 3 рази меншим від

отриманих страхових премій. Істотним є приріст страхових резервів та кількості чинних договорів. Позитивною тенденцією є також зростання кількості наданих страхових послуг в Україні. Темпи збільшення страхових платежів продовжують випереджати темпи росту страхових виплат, намітилася тенденція значного збільшення сплачених статутних фондів, що свідчить про привабливість для інвестування страхового ринку як сфери, що динамічно розвивається, а також високої відповідальності страховиків за виконання зобов'язань перед страхувальниками. Як свідчать дані Держкомстату України [6], страхування — мало не єдина галузь економіки України, яка протягом останніх років має стабільний значний щорічний приріст обсягів наданих послуг. З урахуванням офіційного рівня інфляції обсяги ринку страхових послуг зросли цілком реально. Проте питома вага страхових платежів у всьому ВВП ще невелика (близько 1 %).

Зазначимо, що техногенне страхування охоплює усі категорії страхових виплат: добровільне майнове страхування, обов'язкове страхування, добровільне страхування відповідальності, добровільне особисте страхування та страхування життя. Однак сьогодні техногенне страхування характеризується низькими темпами розвитку (за даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України), оскільки страхові платежі за обов'язковими видами страхування, що належать до техногенних видів страхування, переважно становлять менше від одного відсотка від загальної суми страхових платежів, отриманих страховими організаціями в 2006 р. [7]. Отже, система управління техногенним страхуванням в Україні перебуває на початковому етапі свого формування та становлення, що свідчить про необхідність її розвитку в умовах глобалізації економіки України. На частку національного страхового ринку України сьогодні припадає лише до 0,01 % обсягу страхових послуг, що надаються на світовому страховому ринку та 0,05 % – в Європі. Це в 492 рази менше ніж у Німеччині; у 436 разів – ніж у Франції; у 16 разів – ніж у Польщі; у 14 разів – ніж у Росії [7].

Серед негативних тенденцій розвитку цього виду страхування є відсутність системи збирання даних у формі статистичної звітності. Якщо стан екологічного страхування в Україні можна аналізувати за трьома видами страхування: 1) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, якої може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки; 2) страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів; 3) страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів, які внесені до статистичної звітності, то стосовно техногенного страхування ситуація складніша: його види необхідно вибирати із підвидів майнового страхування, особистого страхування тощо.

Висновки

Отже, аналіз стану техногенного страхування в Україні показав, що цей вид страхування перебуває на стадії формування, є перспективним і потребує розроблення ефективних механізмів його формування.

У цій роботі обґрунтовується, що необхідно удосконалити ринок техногенного страхування, створивши стійке інформаційне поле для населення, підприємств, держави; необхідно удосконалити правовий та регуляторний механізм і досягти розвитку підприємств за допомогою збалансованого природокористування так, щоб розвиток матеріального виробництва забезпечував стійкість екосистеми. У результаті досліджень обґрунтовано потребу в розвитку системи страхування від НС, запропоновано вивести на страховий ринок новий вид страхування – техногенний, формувати страховий тариф із урахуванням оцінки ймовірності настання страхового випадку, де доцільно застосовувати шкальний метод визначення ступеня техногенного ризику залежно від запропонованих характеристик. Такий підхід є економічно вигідним, адже сума страхового платежу є значно меншою, ніж сума, яку страхувальники повинні будуть зарезервувати для відшкодування можливих збитків, а отже, вони матимуть в обороті більшу суму грошових коштів і, відповідно, вищий прибуток. Для страхових компаній за умови правильного підходу до оцінки ризиків та розрахунку можливих збитків, що можуть бути завдані надзвичайними ситуаціями, ця діяльність також є прибутковою.

Надання таких страхових послуг фізичним та юридичним особам дасть змогу розширити ринок страхових послуг і посилити страховий захист майнових прав та інших інтересів фізичних та юридичних осіб, що сприятиме виконанню всіх чотирьох основних функцій страхування.

Перспективи подальших досліджень

Розглянута проблема потребує надалі розроблення підходів до визначення розмірів тарифів, часових інтервалів на погашення збитків, а також обґрунтування оптимальних лімітів компенсацій, що надаються підприємствам-забруднювачам.

1. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25.06.1991 р. № 254-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.ngo.if.ua/themes/ngo/material.asp?folder=1886&matID=1878>. 2. Осадець С.С. Страхування: підручник. вид. 2-ге; ред. С.С. Осадець. – К.: КНЕУ, 2002. – 599с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: //enbv.nerod.ru/text/Econom/strah/str.html: 3. Вовчак О.Д. Страхування: Навч. посіб. / Вовчак О.Д. – Львів: Новий Світ–2000, 2006. – 480 с. 4. Ротова Т.А. Страхування: Навч. посіб. / Т.А. Ротова, Л.С. Руденко. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 400 с. 5. Романенко Є. Ринок страхування: тенденції та проблеми [Електронний ресурс] / Євген Романенко/ – Режим доступу:

<http://www.personal.in.ua/article.php?id=426>. 6. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу.: <http://www.ukrstat.gov.ua> 7. Державна комісія із регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] – Режим доступу.: <http://www.dfp.gov.ua>. 8. Проект рабочей группы Ассоциации экологического страхования “Основные подходы к созданию системы страховой защиты от экологических рисков в России”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.aekos.ru/activity/normative/workgroup/4_7. 9. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Держкомстат України / За ред. О.Г. Осауленко. – К.: Консультант, 2007. – 552 с. 10. Статистичний збірник “Регіони України” за 2008 рік // Держкомстат України. – К. : Консультант, 2008. – 803 с.

УДК 330.341.1

В.В. Бутенко

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

РОЛЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОВАДЖЕННЯ ТРАНСФЕРУ ЕКОТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ

© Бутенко В.В., 2010

Розкрито зміст та структуру методологічних аспектів трансферу екотехнологій, проаналізовано сучасний стан екотехнологій в Україні та в світі, запропоновано основні напрями впровадження процесу в сфері трансферу екотехнологій.

Ключові слова: трансфер, екотехнології, інновації, інноваційна інфраструктура.

The contents and the structure of methodological aspect of transfer ecotechnologies are considered in the article. The modern situation of ecotechnologies in Ukraine and in the world is analyzed. The main tendencies of introduction of process in the sphere of transfer ecotechnologies are proposed.

Keywords: transfer, ecotechnologies, innovations, technological development of countries, innovation infrastructure.

Постановка проблеми

Сучасний стан економіки України свідчить про пріоритетність інноваційного шляху розвитку національної економіки, де особливою формою сучасних інновацій є екологічні, значення яких у діяльності суб'єктів господарювання поступово зростає. Цей вид інновацій містить нові або модифіковані виробничі процеси, техніку і технології, системи та продукти, що забезпечують запобігання або зниження забруднення довкілля. З цієї метою доцільним видається широке впровадження трансферу природоохоронних технологій, під яким розуміють їх поширення як на міжнародному, так і на внутрішньому ринку. Ці питання потребують суспільної уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблем екотехнологій в інноваційній діяльності та наслідків її розвитку стосується низка спеціальних наукових публікацій, наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Б. Буркінський, В. Степанов, С. Харічков, Ю. Ніколаїв, В. Міщенко, В.Солов'єв та інші. Водночас залишається невирішеним питання удосконалення умов розвитку екотехнологій, таких як: відповідна система фінансування виробничих об'єктів; дієва організаційна модель оподаткування, стимулювання і продажу “ноу-хау” через аукціони; ефективна ринкова інфраструктура для продажу науково-технічної продукції.

Постановка цілей

Дослідження теоретичних основ трансферу екотехнологій та впровадження їх до інноваційної діяльності зумовлює постановку таких цілей:

Ї запропонувати теоретико-методичні підходи до вибору інноваційних екологічно спрямованих стратегій;

Ї обґрунтувати теоретичні засади системи фінансування виробничих об'єктів;

Ї оцінити шляхи розвитку формування системи екологічно чистих технологій в Україні.